

Rickul/Nuckö Hembygdsförenings Medlemsblad

Nr 4 December 2022 Årgång 30

På Sjöhistoriska muséet pågår för närvarande utställningen Flykten från Baltikum. Invigningstalet hölls av Kristian Luuk, som berättade om sina föräldrars och farföräldrars flykt

Foto: Mats Bruce

Rickul/Nuckö Hembygdsförening

Adress Rickul/Nuckö Hembygdsförening
c/o Svea Johansson, Sundsvik 32,
155 91 NYKVARN

Organisationsnummer 802016-5232

PlusGiro 55 68 81 - 1

IBAN: SE34 9500 0099 6034 0556 8811

BIC: NDEASESS

E-post info@rnhf.se

Hemsida www.rnhf.se

Uppgifter för medlemsinloggning:

Användarnamn: **medlem**

Lösenord: **rnhf2008**

Föreningen finns även på Facebook

Ansvarig utgivare Ingegerd Lindström

Redaktör Hans Ekman e-post haek@telia.com

Redaktionsråd Martin Wiberg, Lennart Ekman
och Ingegerd Lindström

Tryckt av Larsson Offsettryck, Linköping

Medlemsavgift 200:-, ungdomsmedlem (t.o.m.
25 år) 50:-

Annonsspriser 1/1 sida 1200:-, 1/2 sida 700:-,
1/4 sida 500:-, 1/8 sida 250:-

Nästa manusstopp den 15 februari 2023

Styrelse

Ordförande

Ingegerd Lindström (Höbring), Levins gränd 3,
644 32 TORSHÄLLA, tfn 070-735 53 12,
e-post kokkas48@gmail.com

Vice ordförande

Carl-Axel Adelman (Rosta), Hästmossevägen 8,
147 71 GRÖDINGE, tfn 070-696 06 32,
e-post carl.adelman@telia.com

Sekreterare

Svea Johansson (Ölbäck), Sundsvik 32,
155 91 NYKVARN, tfn 070-538 15 51,
e-post to.svea.j@gmail.com

Kassör

Anneli Blomberg (Höbring), Skogsfruvägen 57,
762 61 RIMBO, tfn 073-684 34 62,
e-post anneli.rimbo@telia.com

Ordinarie ledamöter

Mats Bruce (Ölbäck), Hedemora, Olstorp,
635 37 ÄRLA, tfn 070-831 92 42,
e-post mats.bruce@emateq.se

Jan Stussare (Norrby), Stråkvägen 4,
184 51 ÖSTERSKÄR, tfn 070-791 81 63,
e-post jan.stussare@gmail.com

Kaisa Wikström (Ölbäck), Rökerigränd 9, 3 tr,
172 70 SUNDBYBERG, tfn 073-049 20 49,
e-post kaisa.wikstrom48@hotmail.com

Suppleanter

Lis Callenmark (Ölbäck/Spithamn) Terrängvägen 89,
129 48 HÄGERSTEN, tfn 070-854 92 92,
e-post lis.callenmark@hotmail.com

Lena Melin (Spithamn), Västerängsvägen 20,
185 39 VAXHOLM, tfn 073-806 78 02,
e-post lenamelin@telia.com

Föreningens ändamål

(citrat ur stadgarna paragraf 2)

"Rickul/Nuckö Hembygdsförening är en kultur-
förening för dem som har sina rötter i Rickul/
Nucköområdet i Estland, eller av andra orsaker
känner ett intresse för området och dess historia.
Föreningen skall

- värna om och levandegöra det estlands-
svenska kulturarvet från Estland och Sverige,
både i bevarandet av historien, i nuet och i
framtiden;
- vara kontaktorgan för Rickul/Nucköborna i
Sverige, samt informationsorgan i Sverige
och Estland;
- överföra till våra yngre de traditioner vi själva
mottagit och bevarat, samt idka annan här-
med förenlig verksamhet;
- bevara och förvalta föreningens fasta egen-
dom."

Innehåll

Ordföranden har ordet	3
Nyheter från Nuckö	4
Utställning - Flykten från Baltikum	4
Per-Erik Fyhr till minne	5
Nyheter från Estland	6
Glimtar av den tidiga frikyrkorörelsen i hembygden	7-9
Svenska gymnasiet i Hapsal 1931-1943	10-13
Västra Kustens Skogsägare	14-15

Ordföranden har ordet

Ingegerd Lindström

Kära vänner!

Nu är snart detta år till ända också. Tiden rusar iväg. Det här året har varit ett annorlunda år på sätt och vis. Som jag beskrev det i förra numret av tidningen så var sommaren annorlunda på så sätt att det var färre medlemmar som var över till Estland än vanligt, vi var färre på Hemvänderveckan, många drabbades av covid och tyvärr var det fler dödsfall bland våra gamla trojännare. Det som drabbade vår förening och styrelsens arbete hårdast var Göte Brunbergs död. Förutom att vi sörjer och saknar honom så är det ett arbete med att hitta personer som kan ta sig an hans uppgifter i styrelsen. Han var ju den som låg bakom mycket av arbetet inom föreningen.

Vi har kanske inte lyckats ännu att ersätta hans olika arbeten med nya personer men vi jobbar på det. Vad som definitivt behövs är fler som skriver artiklar i Medlemsbladet. Göte var den som skrev en eller två artiklar i varje nummer. Jag är uppriktigt glad att Lennart Ekman kom in i redaktionen, då han är en mycket duktig skribent. Men trots det är det bra om fler kan bidra med olika berättelser.

Har du en berättelse som ligger hemma i byrålådan - låt oss få den till tidningen!

I varje nummer skrev Göte också om nyheter från Nuckö. I detta nummer, och förhoppningsvis i kommande nummer, skriver Siim Kallas om dessa nyheter. Siim bor i Norrby och studerar till präst. Han hjälper gärna till med att skriva om nyheter och han har en naturlig möjlighet att följa med vad som händer via till exempel tidningar. Vi är mycket tacksamma över hans hjälp!

Medlemsavgift 2023

Vi hoppas du vill vara med oss under nästa år också och bidra till vårt fortsatta arbete med att hålla den

estlandssvenska kulturen i Rickul/Nuckö-området levande. Genom att du är medlem så kan vi fortsätta arbetet med att ge efterkommande generationer kunskap om sina rötter i Estlands svenskbygd.

Medlemsavgiften ligger kvar på samma summa som detta år, alltså 200 kronor för vuxna och 50 kronor för barn och ungdom upp till 25 år.

Årets insamlingar

Årets insamlingar går, liksom detta år, till Mickogården och hjälpbehövande i Nuckö.

Vi tar tacksamt emot bidrag till dessa två ändamål.

Mickogården

I sommar har ett duktigt arbetslag färdigställt dusch/toalett-rummet. I toaletten har det lagts nytt golv, vi har köpt in ny toalettstol med armstöd och en högre höjd. En ny duschkabin har satts in och även en tvättmaskin.

Tvättmaskinen är tänkt att alla medlemmar som inte har en egen tvättmaskin ska kunna boka in sig på för att tvätta vid behov. Vi har ju också en tanke på att hyra ut vissa rum på gården och vi bör då själva kunna tvätta.

I köket har vi också installerat en diskmaskin då det ofta kan bli mycket disk vid olika evenemang. Nu är den delen med kök och toalett i stort sett klar. Nästa steg är att göra klart två uthyrningsrum.

Det ena rummet skall bli i bastuhuset, i den delen där Jürgen Le-werenz bodde de sista åren. Där behövs i stort sett bara lite arbete med golvet på övervåningen och lite möbler. Så där kan det vara klart för uthyrning redan till sommaren.

Kanske vi också hinner klart det andra uthyrningsrummet, det som ligger längst bort i stora huset. Vi brukar arbeta en del under påsken så kanske, kanske hinner vi få det färdigt. Där är det lite mer arbete att göra och mer möbler behövs.

Utställning

Om ni inte har varit på Sjöhistoriska museet i Stockholm så kan jag rekommendera ett besök. Museet har en utställning som handlar om "Flykten från Baltikum" och där presenteras även de båda nya Aibotapeterna.

Passa på att ta med barn och barnbarn på utställningen och passa samtidigt på att berätta om egna erfarenheter från flykten eller det som era föräldrar berättat för er. Det är viktigt att vi alla berättar för kommande generationer om livet i Estland och om flykten därifrån.

Medlemsrabatter

SOV har som vanligt förhandlat med Tallink Silja om medlemsrabatter för 2023. Tallink Silja har beslutat att sänka våra rabatter för 2023. De svarar att alla deras rabatter sänkts för alla. Det kan ju vara en konsekvens av pandemiåren då de måste ha gjort stora förluster.

Vad som gäller nu är att vi får 15 procents rabatt på resa och hytt men ingen rabatt alls för bilen. En klar försämring från tidigare år.

Detta gör att det alltid är bra att jämföra rabatten på Club One och vår medlemsrabatt! Glöm inte det!

Till sist!

**God jul
och Gott nytt år
till er alla!**

Årsmöte 2023

Härmed kallas ni till årsmöte den 22 april 2023.

Plats: Rågsveds Folkets hus.

Mer information i marsnumret av Medlemsbladet.

Nyheter från Nuckö

Siim Kallas

Ny Kyrkoherde i Lääne-Nigula kyrkas församling

Den 19 oktober i år installerades Kristo Hüdsi som kyrkoherde i Lääne-Nigula kyrka. Installationsceremonin leddes av den estniska lutherska kyrkans (EELK) ärkebiskop Urmas Viilma. Hüdsi skall som kyrkoherde betjäna Nuckö kyrka, Rosleps kapell och Növa kyrka.

Kristo Hüdsi tar över efter kyrkoherde Leevi Reinaru, som dock kommer att stanna kvar som assisterande kyrkoherde i Lääne-Nigula. Det är trevligt att få en av den yngre generationens präster som betjänar våra församlingar.

Muddring av Österby hamn är på väg att slutföras

Hamnen har nu muddrats till ett djup på cirka två meter, men farleden in mot hamnen är fortfarande begränsad till 0,9 m. Farleden kommer att röjas och rensas av Peipsi Ühendus MTÜ, men djupbegränsningen kommer att förbli densam-

ma då farleden har kalkstensbotten. Jaanus Kivi har utsetts till hamnkapten för Österby hamn av Lääne-Nigula kommun.

Swedbank förkortar öppettiderna i Hapsal

Swedbanks kontor i Hapsal har nya öppettider från och med den 31 oktober. De nya öppettiderna är måndag, tisdag och fredag klockan 10.00 – 14.00.

Pristakpaket på el

På grund av rådande energikris och eskalerande elkostnader har den estniska staten erbjudit ett pristakpaket ("üldteenus") till privatpersoner.

Konsumenter som inte har valt energileverantör kommer automatiskt att anslutas till ett pristakpaket. Det är ett elprispaket, skapat av estniska staten, där priset sätts av estniska konkurrensverket.

Ny markprisivärdering

Estlands fastighetsregister (Maaamet) och professionella fastighetsvärderare omvärderar priserna på

markfastigheter. Nya markvärden kommer att fastställas i slutet av oktober. Detta kommer att användas som underlag för fastighetsskatt från och med 2024.

Antalet postlådor kommer att minska

Omniva, den estniska statliga posttjänsten, kommer att minska antalet sällan använda postlådor. Lådor som används för mindre än fem brev per vecka kommer att tas bort.

Brevlådor kommer dock att finnas kvar i bland annat Birkas, Derhamn, Pasklep, Ölbäck, Bergsby och Linnamäe. Sutlep kommer dessutom att få ytterligare en brevlåda.

Nöjdhetsundersökning om servicen från kommunerna

Estlands finansministerium genomför en nöjdhetsundersökning.

Syftet är att undersöka hur nöjda lokala invånare är med sin livsmiljö och den service som kommunerna tillhandahåller.

Flykten från Baltikum

Lennart Ygstedt

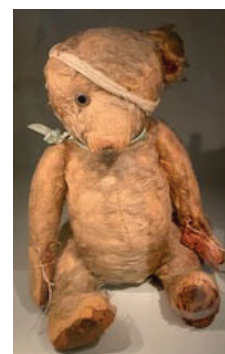
På Sjöhistoriska museet pågår för närvarande en utställning med det namnet. Som en del av utställningen finns Kulturbrodösernas vepa med och brodöserna var inbjudna till invigningen den 22 september.

Efter inledande mingel bjöds vi på körsång av kören SweedEst Song, som framförde en rad estniska sånger varefter museichefen Mats Djurberg hälsade välkommen. Därefter berättade forskningssamordnare Mirja Arnshav om projektet. Kören avslutade så med sången "Mu isamaa", en sång som sjöngs vid den första sångarfestivalen 1869 och idag är Estlands nationalsång. Invigningstalet hölls av Kristian Luuk, som berättade om sina föräldrars och farföräldrars flykt. Vernis-

sageprogrammet avslutades med en ceremoni, där representanter för de tre baltiska staternas ambassader, i stället för att klippa band, knöt ihop sina band med ett svenskt band. Efter invigningsceremonin öppnades så utställningen. Kulturbrodösernas vepa tilldrog sig stort intresse. De kopior som nu finns uppsatta på en av museiväggarna är av synnerligen god kvalitet, dock saknas fortfarande några texter, vilket brodöserna påpekade. En av våra styrelseledamöter påpekade att samtliga brodöser var närvarande vid vernissagen och tyckte att det borde ha ingått i programmet att presentera dem. Museet lovade att bjuda in brodöserna till den Baltiska julmarknaden den 3 december och då bli

presenterade.

Tanken är att utställningen skall hänga uppe under två år. Ta chansen och gör ett besök på museet. Museet erbjuder fritt inträde och det finns bra parkeringsmöjligheter och goda kollektivtrafikförbindelser. Utställningen visar också föremål och bilder från Odensholm och Nargö. Näst intill vepan visas en film som tilldrog sig stort intresse. Den visar på ett tydligt sätt flyktbåtarna och mottagandet i Frihamnen och på Lidingö.

Till minne

Per-Erik Fyhr föddes i Göteborg 1937. Han tog studentexamen på latinlinjen på Hvitfeldtska gymnasiet i Göteborg och därefter studerade han till officer och blev stationerad vid Hallands regemente I 16 i Halmstad 1959. Han avslutade sin karriär som lärare och kurschef vid Militärhögskolan.

Han tjänstgjorde också utomlands, bland annat vid kursverksamhet för officerare i Estland och Lettland åren 1993 till 2002.

Innan dess hade han träffat sin fru Gurli som hette Schönberg som flicka och hade sina rötter i Spithamn. De gifte sig i december 1967 och detta bidrog naturligtvis till att hans intresse för Estland och estlandssvenskarna ökade. Han lärde sig estniska och de sökte tillbaka mark i Spithamn och byggde ett hus år 2001 på grunden till Alfred och Sigrid Schönbergs hus, där Gurli föddes 1939. Han blev snabbt involverad i Rickul/Nuckö Hembygdsförening då den bildades 1992. Han blev sammankallande i informationskommittén. Hans fru Gurli valdes till sekreterare och Per-Erik deltog som skribent i den då nystartade tidningen Medlemsbladet. Det blev snart så att han tog över ansvaret för tidningen som redaktör tillsammans med Eva Heyman och Inger Nemeth från Informationskommittén och blev kvar som redaktör fram till och med nummer 1 år 2000. Då tog

Per-Erik Fyhr.

Göte Brunberg över som redaktör. Samma år som Per-Erik avgick som redaktör för tidningen avgick också Gurli som sekreterare.

Efter att de båda av sagt sig sina uppdrag lade de ett stort engagemang i uppbyggnaden av Rosleps kapell. Redan 1997 vädjade Gurli om att man skulle starta en insamling för återuppbyggnaden av kapellet. De fick med sig dåvarande kommundirektören Ülo Kalm från Nuckö kommun på den tanken. Nuckö kommun, som ägde kapellet, beslöt att en återuppbyggnad skulle ske och man bildade en arbetsgrupp

där Per-Erik, Gurli och Ivar Boman från Sverige deltog.

Den 12 augusti 2007 invigdes det nu återuppbyggda kapellet. Kapellet betyder mycket för den estlandssvenska gruppen och tack vare ett stort engagemang från Per-Erik och Gurli har vi idag ett vackert kapell att åter kunna träffas i på våra hemvändarveckor och för den lokala befolkningen ett gudstjänstrum.

Tack för allt Du gjort för föreningen Per-Erik!

Ingegerd Lindström

Upprop från val- beredningen:

Nu är det dags att börja nominera kandidater till styrelsen inför årsmötet 2023. Då majoriteten av styrelseledamöterna kommer från Rickuldelen, ser vi gärna nomineringar från Nucködelen. Det gäller såväl ledamöter som ersättare. Nomineringarna görs enklast via mejl till valberedningens ordförande ygstedt@hotmail.com eller per telefon 070-691 37 59. Vi ser fram emot era nomineringar.

För valberedningen

Lennart Ygstedt

ordförande

Markägare i Estland!

Vi hjälper dig i följande ärenden som till exempel överlåtelse, arvsärende, bygge, försäljning eller köp av fastigheter.

Ordnar högstbjudande på skogs- och åkermark.

Vänligen kontakta oss:

Katrin Schönberg

katrin@jussuecanum.ee

+372 55 24842

Postadress: Jus Suecanum OÜ

Nurme 2, 90501 Haapsalu, Estland

Adressändring?

Om du flyttar till en ny adress, meddela adressändringen till föreningen med ett mejl till info@rnhf.se eller direkt till den registeransvariga Brita Wiberg, tfn 070-697 48 28, e-post brita.wiberg@gmail.com. Meddela även om du har ändrat din e-postadress, så kvarstår du som prenumerant på Nyhetsbrevet.

Nyheter från Estland

Toomas Kabin

2023-års valkampanj har börjat

Val till Estlands parlament, Riigikogu, hålls i mars 2023. Enligt de senaste opinionsundersökningarna är det liberala regeringspartiet Reformpartiet fortsatt störst med drygt 30 procent av väljarna. De följs av det ultrakonservativa anti-EU partiet EKRE med 27 procent, som numera för att vinna röster även vänder sig till de rysktalande i landet. Detta har slagit mot det tidigare ryssvänliga Centerpartiet som i opinionsundersökningarna endast får drygt 10 procent mot tidigare 20 procent av väljarstödet.

Övriga partier i storleksordning är Socialdemokraterna och Fosterlandspartiet Isamaa med cirka nio respektive sex procent. I den nuvarande koalitionen ingår Reformpartiet, Socialdemokraterna och Isamaa.

Fler flyger

Tallinns flygplats befordrade drygt 282 000 resenärer i oktober, en ökning med 53 procent sedan pandemiåret 2021. Närmare 51 000 passagerare reste till charterdestinationer med Antalya, Hurgada och Kreta i topp. De viktigaste destinationerna för reguljärtrafik var Helsingfors, Riga och Stockholm varifrån många fortsätter till slutdestinationer. Flest passagerare befordrades av Air Baltic och Ryanair med vardera 20 procent av passagerarna, dessa följdes av Lufthansa och Finnair. Under vinterhalvåret når man 40 destinationer från Tallinn.

Finnair lade i oktober ner linjen mellan Helsingfors och Tartu. Tartu utvärderar möjligheterna att hitta ny operatör och eventuellt ny destination.

Internetfrihet

Enligt Freedom House är Estland, näst efter Island, det land i världen med störst internetfrihet. I studien

tittade man på faktorer som tillgänglighet till internet och inblandning från myndigheter. Sedan Rysslands anfall mot Ukraina har en del ryska internetsidor dock blockerats och förbjudits i Estland på grund av hatpropaganda.

Ekonomi i gungning

Estlands ekonomi kämpar i motvind som orsakats av kriget i Ukraina med höjda energipriser och allmän osäkerhet. Inflationen på årsbasis har de senaste månaderna legat kring närmre 25 procent. Enligt de senaste analyserna är inflationstoppen nådd även om priserna fortsatt beräknas stiga med 20 procent en bit in på 2023. Den höga inflationen har i sin tur påverkat näringslivet, inte minst exportföretagen som i jämförelse med andra länder inte får liknande statliga bidrag. Nedgången i ekonomin har minskat konsumtionen, antalet nyetableringar har minskat med nästan en femtedel. Enligt den senaste statistiken lever cirka en femtedel av befolkningen under fattigdomsgränsen. Under årets första nio månader har cirka 76 000 ansökningar om underhållsstöd beviljats att jämföras med 47 000 år 2021. Regeringen anslår betydande belopp till hushåll för att kompensera energipriserna, dock inte till näringslivet.

Academia Gustaviana 390

Academia Gustaviana, det vill säga nuvarande Tartu universitet, var namnet på ett evenemang för att högtidlighålla att det var 390 år sedan grundandet av universitetet. På programmet stod bland annat föredrag om Johan Skytte som på uppdrag av Gustav II Adolf grundade universitetet. Även Skyttes och universitetets betydelse för Estland idag belystes. En gemensam svensk-estnisk rapport om framtida samarbete länderna emellan presenterades. Dagen avslutades med

kransnedläggningar vid Gustav II Adolfs och Johan Skyttes monument. Dagen avslutades med en konsert. Tartu universitet hör till världens 250 bästa med ett stort antal utländska studenter och forskare. Tartu har utsetts till en av Europas kulturhuvudstäder 2024.

Kaja Kallas ny NATO generalsekreterare?

Det ryktas om att premiärminister Kaja Kallas kan efterträda Jens Stoltenberg som ny NATO generalsekreterare från och med september 2023. Kallas har intagit en mycket stark position i stödet till Ukraina och kritiken av Ryssland. I brittisk media har hon fått epitetet Iron Lady och hon har gjort sig ett namn bland ledande stats- och regeringschefer. Enligt Time Magazine är Kaja Kallas en bland världens mest inflytelserika ledare.

Entreprenörsvilja

Enligt Wise, ett av Estlands mest framgångsrika högteknologiföretag vill 43 procent av ungdomarna i landet bli egenföretagare. Störst är intresset för IT- och teknologiföretag, därefter följer redovisning, marknadsföring, design och catering. Flickor är mera intresserade av design. 61 procent av de tillfrågade anser att egenföretagande ger möjlighet att bestämma över sin arbetstid, 58 procent ansåg att det bidrar till kreativitet och 41 procent såg förtjänstmöjligheter som en drivkraft. Hela 20 procent av deltagarna i det europeiska projektet 20 Under 20 som främjar företagande bland unga kommer från Estland. Bland högutbildade ungdomar är företaget Bolt Technology den mest attraktiva arbetsgivaren, därefter följer LHV banken och ett antal högteknologiföretag. Polisen och gränsbevakningen ligger främst bland ungdomar med yrkesutbildning.

Glimtar av den tidiga frikyrkorörelsen i hembygden – Del 1

Lennart Ekman

En artikel i septembernumret av Medlemsbladet handlade om det nyrenoverade bönehuset i Rickul, se figur 1, och dess historia. En kompletterande artikel om bönehusets färgsättning kan bli aktuell senare eftersom ny information i denna fråga inkommit från ett par av hembygdsföreningens medlemmar. Färgfrågan behöver dock utredas något ytterligare. Även föreliggande artikel anknyter emellertid till artikeln i septembernumret, men här vidgas perspektivet till att omfatta såväl en beskrivning av bygdens övriga bönehus som en redogörelse för själva gudstjänstlivet. Artikeln består av tre delar, där del 1 presenteras i detta nummer, medan delarna 2 och 3 planeras för kommande Medlemsblad.

Eftersom bönehusen, själva byggnaderna, utgjorde den konkreta inramningen till den livaktiga frikyrkliga verksamheten och det andliga livet där, vill jag inledningsvis i denna första artikeldel komplettera den förra artikeln om bönehuset i Rickul med en översikt över samtliga bönehus som fanns i Rickul-Nucköbygden. Några av dessa existerar ännu, i egenskap av sakral byggnad dock bara i ett enda fall.

I del 2 planeras några aspekter av församlingslivet i de nybildade frikyrkoförsamlingarna vid början av 1900-talet att belysas. Dessutom kommer några av de svenska predikanter som under 1920-talet anlände till trakten och med sin verksamhet åstadkom frireligiösa väckelserörelser att presenteras. Slutligen ägnas del 3 av denna artikel åt det hårt trängda andliga livet under den långa sovjetockupationen.

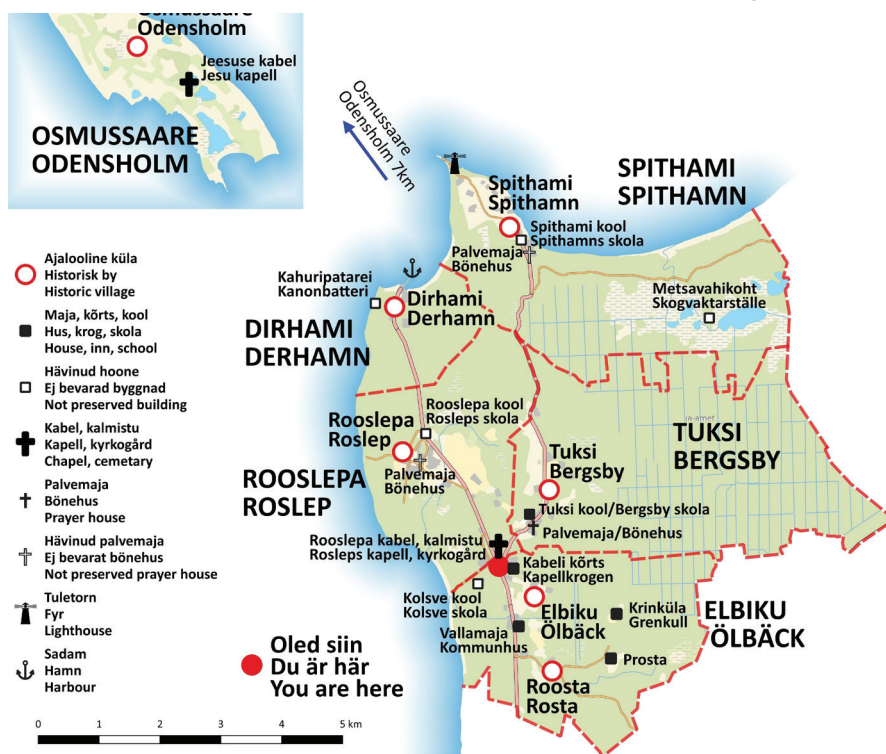
Bönehusen i Rickul-Nucköbygden

I samband med att informationsskyltar för ett par år sedan planerades att sättas upp vid de gamla

Figur 1. Bönehuset vid Rickulån som invigdes sommaren 1925. Till vänster Maria Freiman från Åbacks Freimans stående framför bönehuset, som här ses i sitt ursprungliga utförande. Det vänstra fotot är hämtat från hembygdsföreningens bildarkiv men har här datorcolorerats av författaren. Till höger samma bönehus på sensommaren 2022, nu nyrenoverat.

Foto: Inger Söderlund

Figur 2. Karta över de nordligaste byarna i Rickuls kommun där läget för ett antal bemärkta byggnader och andra anläggningar, såväl ännu befintliga som förfallna eller rivna, har markerats. Som synes har byarna inom detta kartområde hyst fem sakrala byggnader, två tillhörande statskyrkan, dvs Odenholms kapell och Rosleps kapell, samt tre bönehus belägna i respektive Spithamn, Roslep och Bergsby. Endast bönehuset i Bergsby är bevarat. Grundkarta från Maa-amet. Bearbetning i programmet QGIS, markeringar och legend: Kent Blomberg.

estlandssvenska byarna i Rickul-Nucköområdet gjorde Kent Blomberg från Höbring Draiers ett omfattande inventeringsarbete för att kartlägga dels gamla herrgårdar och bykrogar, dels officiella byggnader och anläggningar av typen

skolor, kommunhus, fyrar, hamnar, poststationer och brandstationer (så kallade spruthus), men även kyrkor och bönehus. Resultatet blev en serie mycket informativa kartor av vilka vi ser ett exempel i figur 2 från bygdens nordligaste delar.

Fortsättning nästa uppslag

Dessutom tog Blomberg en serie intressanta fotografier.

Av kartan framgår att det en gång funnits tre bönehus inom kartområdet, i Spithamn, Roslep och Bergsby. Endast det senare finns ännu kvar. Bönehuset i Bergsby, se figur 3, användes under sovjettiden som samlingslokal, men ingår numera i Bergsby sportanläggning. Här kan även nämnas att Göte Brunberg, som hade tillgång till Eskil Rydén (en av de tidiga svenska missionärerna i Rickul) anteckningar från åren 1929-32, berättade att det även byggdes en missionärsbostad åt Rydén i Bergsby. Också det huset är bevarat och ingår nu i Arne Tennisbergs pensionatsverksamhet.

I tabellen nedan sammanfattas resultaten av Kent Blombergs inventering av Rickul-Nucköbygdens bönehus, kompletterat med viss information som framkommit i efterhand. Bönehusen uppfördes i de flesta fall under 1920-talet. Tabellen sammanfattar, enligt nuvarande kunskap, i vilka byar det en gång funnits bönehus, dessas församlingstillhörighet, vilka av bönehusen som ännu finns kvar samt deras

Figur 3. Bönehuset i Bergsby 1936 datorkolorerat av författaren. Intressant nog tycks bönehuset i Bergsby liksom bönehuset i Rickul från början ha varit rödmålat.

nuvarande användning. När det i tabellen anges att ett bönehus inte är bevarat kan det dock givetvis finnas vissa rester kvar, kanske husgrunden, se exempelvis ruinen av Enby bönehus i figur 4. Av tabellen framgår även att det alltså finns kunskapsluckor avseende församlingstillhörigheten. Det vore mycket intressant om någon av Medlemsbladets läsare med specialkunskaper kunde eliminera dessa brister.

Som tilläggsinformation kan nämnas att pingstförsamlingens bönehus i Spithamn tillkom ganska sent, på 1930-talet. Skälet till bygget var den långa vägen till pingst-

vännernas bönehus i Rickul.

Bönehuset i Bergsby användes under sovjettiden som samlingslokal, medan bönehuset i Rickul under 60-talet begagnades som lagerlokal för den lokala kolchosen, varefter det stod tomt under en längre tid (se artikel i septembernumret).

Som framgår av Leevi Reinarus skrift "Skärvor ur troslivet i Sovjetestland och situationen för den evangelisk-lutherska församlingen i Nuckö" (översatt till svenska av Göte Brunberg och Harry Seffers) användes rivningsverket från den under sovjetisk tid utförda rivningen av bönehuset i Enby som brännved i värmecentralen i Birkas. Även tabellens upplysning om att bönehuset i Klottorp nu är sommarställe kommer från Reinaru. Vidare berättas i hans skrift att när den religiösa verksamheten i Bysholms bönehus upphörde kom detta under en tid att användas som mottagningsstation för mjölkleveranser innan det revs. Det kan nämnas att Kent Blomberg vid sin inventering inte fick fram några uppgifter om att det skulle ha funnits ett bönehus i Bysholm. Av Reinarus skrift kan vi inte hel-

Tabell över bönehusen i Rickul-Nucköområdet baserad på Kent Blombergs inventering

Bynamn	Församling	Ännu bevarat	Nuvarande användning
Spithamn	Pingstförsamlingen	Nej	-
Bergsby	Sv. Missionsförbundet	Ja	Ingår i Bergsby sportanläggning
Roslep	Sv. Missionsförbundet	Nej	Mikkelsons hus vid brev-lådorna står i dag på en del av bönehusets grund
Rickul	Pingstförsamlingen	Ja	Nyrenoverat. Framtida användning oklar
Klottorp	Okänt	Ja	Sommarställe
Persåker	Okänt	Ja	I förfall
Sutlep	Baptistförsamlingen	Ja	Bönehus
Harga	Okänt	Nej	-
Bysholm	Okänt	Nej	-
Pasklep 1	Pingstförsamlingen	Nej	-
Pasklep 2	Baptistförsamlingen	Nej	-
Enby	Baptistförsamlingen	Nej	-

Figur 4. Till vänster bönehuset i Enby, då nybyggt, i mitten resterna av samma bönehus i februari 2020. Till höger skylt med fotografi över församlingsmedlemmar framför bönehuset.

Foto: Det vänstra från hembygdsföreningens bildarkiv, övriga två tagna av Kent Blomberg

ler dra några slutsatser om var detta bönehus skulle ha varit beläget. Har någon av Medlemsbladets läsare någon kännedom om detta?

Intressant nog är bönehuset i Sutlepp, se figur 5, välbevarat, sannolikt mer eller mindre renoverat och i varje fall relativt nymålat, och har uppenbarligen alltjämt religiösa funktioner! Detta framgår av den skylt som satt på dörren då Blomberg gjorde sin inventering, se figur 5.

Bönemöten

Enligt den ovan nämnde Eskil Rydén anteckningar ska det även ha hållits bönemöten i "Höbrings bönehus", men att ett sådant eventuellt existerade kände inte Göte Brunberg till. Inte heller Kent Blomberg eller Ethel Lagesten från Rickul by, född 1930 som Ethel Stenberg, har hört talas om detta. En möjlig förklaring skulle kunna vara att Rydén syftar på att bönemöten hölls i någons hem, vilket ju var vanligt innan särskilda bönehus ännu hunnit uppföras, exempelvis i *Pet tantanas*, systrarna Sandstens hem i Bergsby. Att detta var brukligt verifieras också av Ethel Lagesten. Hon nämner att i hennes by samlades man hos *Händorsa*, i

Paj hos Andorsa och i Höbring hos *Långbacksa*. Detta hände även efter att bönehus hade byggts eftersom det för många var långt att gå till ett sådant. Dessa möten i hemmen skedde oftast på lördagskvällarna. På söndagen gick sedan många till *Kaple* eller Nuckö kyrka eftersom man inte ville släppa kontakten med statskyrkan även om man då och då deltog i frikyrkliga bönemöten.

De tillgängliga fotografierna på bönehusen i Estlands svenskbygd visar byggnader med tämligen enhetlig och enkel arkitektur inspirerad av ladans form, dvs ett långhus med sadeltak och ofta med ett inklätt förbygge framför ytterdörren, dvs en typ av förstukvist, ibland i båda ändar av huset, och i något fall även med en förstuga på ena långsidan av huset. Mina sökningar på bilder av bönehus på landsbygden i andra delar av Estland visar oftast på liknande arkitektur även för dessa. Denna bönehus typ är också vanlig i Sverige, även om försök till tydlig sakral markering av en del av dessa med exempelvis rund- eller spetsbågade fönster tycks förekomma oftare i Sverige än i Estland.

I stadsmiljö finns ofta frikyrkobyggnader av sten, ibland med

avancerad modernistisk eller mer traditionellt kyrkoliknande arkitektur i såväl Sverige som i Estland, se figur 6. Dessa kan utan tvekan vara vackra och påkostade, men personligen har jag viss förkärlek för landsbygdens små bönehus i trä. Tyvärr överges, rivs, säljs eller byggs dessa om i allt större utsträckning i Sverige liksom i Estland och andra grannländer. Eftersom väckelserörelsernas epok i historien är över får väl denna process i och för sig ses som naturlig. Emellertid definierade väckelserörelsen tillsammans med arbetarrörelsen och nykterhetsrörelsen den tidiga folkrörelseverksamheten, och kvarvarande bönehus liksom IOGT-/NTO-lokalerna och Folkets hus-byggnader vittnar om detta tidevarv. Därmed utgör de ett unikt, men tyvärr hotat kulturarv. Om denna typ av byggnader inte skyddas som byggnadsminnesmärken genom myndighetsbeslut, vilket sällan sker, måste det ändå ses som positivt att några trots allt bevaras genom försäljning och ombyggnad till bostäder eller annat ändamål, speciellt om byggnaden renoveras på det varsamma sätt som har skett med exempelvis bönehuset i Rickul.

Figur 5. Till vänster Sutlepps bönehus 2020. Till höger informationsskylt på entrédörren till bönehuset, som indikerar att bönehuset alltjämt har kvar sin frikyrkofunktion.

Foto: Kent Blomberg

Figur 6. Immanuelskyrkan i Stockholm tillhörande Svenska missionskyrkan.

Foto från Wikipedia

Svenska gymnasiet i Hapsal 1931–1943

Lena Weesar

Under de 12 år som svenska gymnasiet verkade i Hapsal var cirka 150 elever inskrivna på skolan. Min mor, Ester Maria Ahlström, född på gården Nygårds i Kärrslätt på Ormsö, var en av de studenter som tog sin examen i den sista studentkullen innan skolan stängdes för gott 1943. Skolans sista år präglades av stor turbulens i andra världskrigets skugga.

I slutet av 1920-talet fanns det ett 80-tal gymnasier i Estland. Förutom de estniska gymnasierna fanns det 11 tyska, 9 ryska och ett judiskt gymnasium, men det var inte förrän i augusti 1931 som estlandssvenskarna fick sitt, trots att ett svenskt gymnasium hade stått på Svenska Odlingens Vänners (SOV) program alltsedan föreningen startade sin verksamhet 1916.

Invigningen av gymnasiet fick stor uppmärksamhet, också i svensk dagspress. Lördagen den 29 augusti 1931 kunde man läsa i Dagens Nyheter att: ”Gymnasiet i Hapsal invigt. Femton elever har hittills anmält sig”. Men fler började sitt första skolar, på måndagen efter helgen infann sig 21 elever till skolstarten.

Stort intresse

Till gymnasiets invigning hade gäster från Sverige och Reval/Tallinn infunnit sig samt ”stora människomassor från de närliggande svenskbygderna”, rapporterade DN. Vidare att Hapsal ”var smyckad i de estniska och svenska färgerna” och att invigningen i gymnasiets aula bevistades av omkring 400 personer. Dagen avslutades med att generalkonsul Folke Bökman bjöd närmare 200 personer på middag i Kuursaal.

Invigningen av svenska gymnasiet i augusti 1931 var en stor händelse för svenskarna i Estland, för staden Hapsal och en nyhet värd att

Svenska gymnasiet delade lokaler med estniska gymnasiet, Läänemaa Ühisgümnaasium, på Wiedemanni tänav i Hapsal. Foto: SOVs fotoarkiv

rapportera om i svenska dagstidningar.

Men varför hade det inte skett tidigare?

Svenska gymnasiet – tillkomst

Orsaken till att svenskarna i Estland inte fått sitt gymnasium tidigare var flera. Dels hade inte SOV de ekonomiska förutsättningarna för att starta ett gymnasium. Under 1920-talet hade man arbetat intensivt med att utveckla folkskolorna i svenskbygderna, man hade startat Birkas Folkhög- och lantmannaskola på Nuckö 1920, man gav ut tidningen Kustbon, en årlig almanacka och man arbetade för att höja den allmänna bildningsnivån i de estlandssvenska bygderna, bland annat genom att inrätta bibliotek och läsestugor. Ekonomin fanns helt enkelt inte.

Dessutom förekom en intern diskussion inom SOV om ett svenskt gymnasiums varande eller icke-varande. Vissa tvivlade på att det fanns

ett tillräckligt elevunderlag för att fylla en svenskspråkig klass varje år. Man hade också olika meningar om var gymnasiet skulle ligga, i Hapsal, Tallinn eller någon annanstans. Även behovet av ett svenskt gymnasium diskuterades. Skulle verkligen de estlandssvenska ungdomarna kunna tillgodogöra sig en högre utbildning efter folkskolan? Man kom ju från så enkla förhållanden, man var ju bönder och fiskare. Det fanns alltså en brist på tilltro till de estlandssvenska ungdomarnas förmåga och företagsamhet hos somliga. Andra i sin tur menade att om ungdomarna utbildade sig på högre nivå, då skulle de också komma att lämna sina hembygder för städerna och till och med för Sverige. Det fanns alltså flera åsikter om värdet av ett svenskt gymnasium.

Motargumentet som Hans Pöhl, som var drivande bakom gymnasietanken, och många med honom

framförde var att om estlandssvenskheten skulle kunna överleva i framtiden och inte försvinna i stor-samhället, då måste man satsa på ungdomarna och deras utbildning. Vad man behövde i svenskbygderna var utbildade estlandssvenska lärare, estlandssvenska präster och estlandssvenska beslutsfattare på högre nivåer i samhället som också kunde värna om estlandssvenska intressen. Vägen dit skulle gå genom ungdomarna och deras utbildning.

Öppningen kom genom general-konsul Folke Bökman, direktör för Dollar Steamship Line med kontor i Stockholm och en sann vän av estlandssvenskarna, när han donerade 25 000 kr till uppstarten av gymnasiet. Han hade tidigare bidragit ekonomiskt bland annat till Kustbon och hjälpt Runöborna under år av missväxt på ön.

Estniska staten erbjöd svenska gymnasiet att flytta in och dela lokal med det estniska gymnasiet i Hapsal, utan kostnad, och så var lokaliseringsfrågan löst. Man fick också använda skolans utbildningsmaterial kostnadsfritt och ett ekonomiskt stöd de första åren. Några år senare följde svenska staten med ett årligt bidrag.

Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, idag Sverige-kontakt, hade länge stöttat tanken om ett svenskt gymnasium i Estland och deras Stockholmsavdelnings Estlandsutskott tog på sig ansvaret för att rekrytera rikssvenska lärare, de ombesörjde att gymnasiet fick svenska läroböcker och fungerade som ett slags tillsyningsorgan i Sverige. De bidrog även ekonomiskt till verksamheten. Anton Üksti, rektor för det estniska gymnasiet blev även rektor för svenska gymnasiet och genom hans försorg fick gymnasiet examinationsrättigheter av de estniska myndigheterna.

Kort sagt, genom flera olika aktörer och bidragsgivare kunde svenska gymnasiet invigas i augusti

Elever och lärare på svenska gymnasiet 1936. Rektor Anton Üksti i mitten, Aurelia Üksti till höger om honom, samt rikssvenska och estniska lärare.

Foto: SOVs fotoarkiv

1931 och den första studentkullen utexamineras i maj 1936 i närvaro av bland andra greve Folke Bernadotte och riksantikvarie Sigurd Curman. Vilket även uppmärksammades i svensk dagspress.

Svenska gymnasiet – Svenska Privatgymnasiet – S.G.

Svenska gymnasiet, också kallat Svenska Privatgymnasiet eller kort och gott S.G. av studenterna, hade en linje vilken motsvarade den humanistiska linjen på det estniska gymnasiet (latinlinjen i Sverige) förutom att man läste 6 timmar svenska och 6 timmar estniska i veckan. Efter den 6-åriga folkskolan kunde man alltså söka sig vidare till gymnasiet som bestod av två delar, mellanskolan som gav mellanskolexamen (motsvarande svensk realexamen) och därifrån gå vidare till studentexamen.

På gymnasiet lästes estniska som första främmande språk och som andra främmande språk kunde man fram till krigsutbrottet välja mellan tyska och engelska. Latin läste man i de tre högre klasserna.

Vilka ämnen stod då på schemat? På min mors avgångsbetyg från den sista studentkullen 1943 finns svenska, tyska, estniska, latin, historia, filosofi, matematik, naturkunskap, fysik, geografi, kosmogra-

fi (läran om världsrymden), teckning och konsthistoria, gymnastik och idrott, arbetslära och sång i betyget. Engelska hade nu försvunnit från schemat.

Studentlivet på S.G.

Under krigsåren förändrades skolan liksom det estniska samhället i grunden, något man måste ta i beaktande när man talar om svenska gymnasiet – skolarbetet såg helt annorlunda ut i fredstid än under krigsåren, åren då de två ockupationsmakterna, den sovjetryska 1940 och den nazityska från 1941, avlöste varandra.

Förutom undervisning och studier fanns det en mängd olika aktiviteter eleverna kunde delta i, det vill säga fram till att andra världskriget bröt ut.

Man gjorde utflykter och också skolresor, till exempel till Pernau/Pärnu och Narva, och några klasser besökte Sverige. Folkdanslaget, lett av fru Helga Blees, var mycket populärt och det uppträdde i svenskbygderna, i Reval/Tallinn och i Helsingfors. Många elever gick med i scouterna och man fick även besök av rikssvenska scouter (scouterrelsen förbjöds för övrigt under den sovjetryska ockupationen 1940 och ersattes av den kommunistiska pionjärrelsen).

Skolan satsade också på idrott,

man deltog i de estniska skolmästerskapen där de estlandssvenska studenterna över lag gjorde bra ifrån sig. Man hade en teatergrupp och en skolkör, ledd av Cyrillus Kreek, lärare i sång och musik. Skolfesterna med uppträdande, sång och spex var uppskattade av såväl elever som lärare, liksom de skoltidningar som studenterna gav ut. Med böcker från Sverige hade ett skolbibliotek byggts upp och studenterna var flitiga låntagare.

Elever och lärare på S.G.

Någon skolavgift togs inte ut av svenska gymnasiet, läroböcker lånades ut av skolan men det kunde ändå vara kostsamt för en familj att låta sina ungdomar studera vidare efter folkskolan. Man förlorade arbetskraft hemma på gården, mat och uppehälle i Hapsal för sina ungdomar var en utgift liksom skolkläder, den obligatoriska skol-

"Den första studentkullen vid Hapsals svenska gymnasium har just genomgått sin examen och lyckönskas av greve Folke Bernadotte" lyder bildtexten. Bakom flickorna till höger står riksantikvarie Sigurd Curman från Sverige.
Foto: från Kustbon

uniformen – en mörkblå klänning med vit krage och svart förkläde

för flickorna, kostym, vit skjorta och slips för pojkarna och en skol-

Svenska gymnasiet 1931 – 1943, en sammanfattning

Under svenska gymnasiets 12 år var cirka 150 elever inskrivna vid skolan. Ett femtiotal hade avlagt studentexamen, 2/3 av dem pojkar, och ungefär lika många hade tagit mellanskolexamen (realexamen). Övriga hade inte hunnit ta ut någon examen eller av olika skäl avslutat sina studier i förtid. På grund av krigshändelserna och avbrott under krigsåren hade fem årskullar utexaminerats från gymnasiet mellan 1936–1943:

1936: 11 studenter (5 flickor, 6 pojkar)

1937: 5 studenter (1 flicka, 4 pojkar, varav en rikssvensk)

1938: 7 studenter (samtliga pojkar, varav en finlandssvensk)

1939, 1940: inga, på grund av krigsutbrottet samt den sovjetryska inmarschen och ockupa-

tionen av Estland

1941: 11 studenter (9 pojkar, 2 flickor)

1942: inga, på grund av krigshändelserna

1943: 17 studenter (10 flickor, 7 pojkar)

Det kan tyckas vara få, men, som Sven Sahlin skriver i boken om Hans Pöhl: "Gymnasiet fick ändå en stor betydelse för estlandssvenskarnas självkänsla. Det betydde att även estlandssvenska ungdomar kunde gå vidare till högre utbildning utan att ta vägen över estniska eller andra gymnasier." Vilket de estlandssvenska studenterna från svenska gymnasiet i Hapsal också gjorde, i Estland och i Sverige, som studentkamraterna Ottilia Gjerdman född i Pasklep på Nuckö och Maria Lind-

ström från Fällarna på Ormsö, båda studenter i avgångsklassen 1943. I Sverige utbildade de sig till sjuksköterskor på Röda korsets sjuksköterskeskola i Stockholm, sedan tjänstgjorde de som sjuksköterskor på Röda korsets fältsjukhus under Koreakriget. Ottilia vidareutbildade sig till sjukgymnast och Maria blev sedermera överköterska på Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm.

Källor:

Kustbon, ett antal nummer.

Hans Pöhl, estlandssvenskarnas hövding, red Sven Sahlin (SOVs förlag 1020).

En bok om Estlands svenskar del IV, av Viktor Aman (SOVs förlag 1992).

Dagens Nyheter 29 augusti 1931.

mössa, ”skolmiss”. För flickorna en blåsvart basker med dekorativa gula band och skolans emblem, en skärmössa för pojkarna med ett gult band runt kullen, till skillnad mot de estniska elevernas blå band. Och skor, kläder och ytterkläder av modernt ”stadssnitt” ingick även det i studenternas ekipering, plus fickpengar till anteckningsböcker, pennor med mera.

De flesta elever bodde inneboende, hyran var oftast in natura i form av mat som tillagades av hyresvärdinnan, och ved till bränsle. Gymnasiet hade också ett elevhem och gav under en period naturstipendier, fri kost och logi. Vissa kunde också få en mindre summa som fickpengar.

Fram till krigsutbrottet 1939 undervisade rikssvenska lärare på skolan, några av namnen är Sven Boräng och Herbert Adolfsson som också beskrivit sina år i Hapsal i äldre nummer av Kustbon. Samtliga rikssvenska lärare var högt utbildade akademiker med en fil mag-examen.

Krigsåren

1940 var den sovjetryska ockupationen av Estland ett faktum, vilket förändrade samhället och också skolan i grunden. Kontakten med Sverige avbröts, skolan omorganiserades så att de svenska klasserna kom att gå som parallellklasser till det estniska gymnasiet, och då de rikssvenska lärarna hade lämnat Estland 1939 stod man utan svenska lärare. Alexander Berggren, född på Ormsö och utbildad vid Åbo Akademi i Finland, anställdes och var nu den ende svenske läraren på skolan.

Under deportationsvågen försommaren 1941 fängslades rektor Anton Üksti, som också undervisade de svenska klasserna i matematik (han var utbildad i Helsingfors och talade svenska), hans fru Aurelia (som undervisade de svenska klas-

serna i estniska språket) och deras två barn samt lärare ur det estniska lärarkollegiet. Anton Üksti avrättades senare samma år i Sverdlovsk. Alexander Berggren hade mobiliserats, deporterades senare och arkebuserades året efter, 1942, i Archangelsk oblast.

Kriget fortsatte

I juli 1941 intogs Estland av tyska trupper och gymnasiebyggnaden togs över av tyska Wehrmacht som använde den för militära ändamål. Skolan öppnades igen i januari 1942 men inte i huvudbyggnaden. Bränslebrist rådde, allt bränsle skulle gå till kriget, och undervisningen fick nu ske i den närbelägna folkskolan, för de svenska klasserna på eftermiddagarna. De två tidigare studenterna Anders Stenholm, som gått vidare till universitetet i Dorpat/Tartu och hunnit avsluta sin fil. mag.-examen där, och Edvin Lagman, också med studier i Dorpat, anställdes som lärare. De var nu de enda svenska lärarna på skolan.

Under den nazi-tyska ockupationen återupptogs kontakterna med Sverige, en rikssvensk delegation besökte gymnasiet och man fick en sändning svenska läroböcker. Men kriget var ännu inte slut.

Våren 1943 gick rykten om allmän mobilisering, många av de manliga gymnasiestudenterna hade fått inkallelseorder och skolan stängdes efter skolavslutningen den 8 maj. Oro och uppbrotsstämning spred sig och allt fler estlands-svenskar började nu lämna sina hembygder för gott för Sverige.

Julklappstips

Ordbok för rickulmålet

med Form-lära för nuckö-svenskan

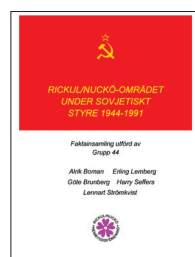

En utmärkt bok till släkten och för den som är intresserad av språk i allmänhet. Innehåller förutom dialektorden även en gedigen grammatik.

Pris: 80 kr

Rickul/Nuckö-området

under sovjetiskt styre 1944-1991

Denna bok är ett oerhört intressant och viktigt dokument för att förstå hur livet tedde sig i Rickul/Nucköområdet under den andra sovjetockupationen. Boken tar upp fakta om hur det sovjetiska samhället fungerade och innehåller även intervjuer med personer som bodde i området under denna period.

Pris: 175 kr för medlemmar, 200 kr för övriga.

Beställ med e-post till order@rnhf.se eller Maja Granberg, tfn 070-798 38 69, e-post majagranbergs@hotmail.com

Kostnad för porto och emballage tillkommer.

Tack för oss i VKS!

Carl-Axel Adelman, Monica Ahlström, Bengt Brunberg och Per Sjöström

Redan år 1999 bildades Ormsö Skogsförening av och för estlands-svenskar. Den ombildades 2002 till Lääne Ranniku Metsäühistu (LRM) och breddades med de västra kust-områdena. Föreningen hade en tid till och med anställd personal i Estland, vilket tyvärr visade sig problematiskt. Därför bildades 2009 i stället Västra Kustens Skogsägare (VKS). Sedan dess har den estniska skogsägareföreningen Läänemaa Metsäühistu (LM) utvecklats väl så nu är det dags att avsluta vår förening.

Ordföranden ser tillbaka

Det var väldigt framsynt att bilda Ormsö Skogsförening 1999. Det behövdes en organisation, som kunde hantera de stora behov av skogsskötsel och virkesförsäljning som fanns när de gamla markerna återtogs. Detta gällde ju förstås också Rickul/Nuckö, så estlands-svenskarna tog alltså saken i egna händer med bildandet av LRM. Jag tror att jag började i styrelsen 2007, men det dröjde tyvärr inte så lång tid innan vi började känna frustration och olust inför svårigheterna att få kontroll över vår verksamhet i Estland. Detta visade sig vara berättigat. Jag tänker faktiskt fortfarande ganska ofta på den tiden och hur pressande den var. Men jag känner också en mycket stor tacksamhet till våra medlemmar som gav oss i styrelsen förtroendet och det ekonomiska stödet att med juridisk hjälp driva igenom ett återbetalningskrav! Alla enades på ett fantastiskt sätt i att ställa den som lurat oss till svars, det kommer jag att bära med mig. I VKS har vi sedan haft glädjen att följa och bidra till utvecklingen av den estniska skogsägarrörelsen. Vi i styrelsen har förstås märkt hur behovet av våra egna insatser har minskat de senaste åren, så nu är det dags att lämna över helt. Jag vill understryka att arbetet i styrelsen,

Carl-Axel Adelman.

Monica Ahlström.

Bengt Brunberg.

Per Sjöström på skogsäventyr.

där flera varit med i många år, har varit hängivet och för mig en källa till både glädje och stolthet. /Bengt

Kassören på skogsäventyr

När jag för snart tio år sedan ärvde lite mark på Ormsö efter min far visste jag inte vad VKS var. Mina kunskaper om skogsbruk var också mycket begränsade, årlig trädfällning för husbehov av ved hemma var så långt mina kunskaper sträckte sig. Tack vare VKS har jag fått lära mig vad en skogsbruksplan är, vad Natura 2000 kan innebära och mycket annat en seriös skogsägare bör känna till. Före coronapandemin hade VKS medlemsmöten ibland med inbjudna gäster, flera gånger från LM, som höll föredrag om olika skogsfrågor. De mötena jag var på uppskattade jag mycket, föredragen brukade vara intressanta och lärorika med goda möjligheter till frågor och svar, varje gång bra modererat och tolkat av skogsskötselgurun Bengt, ordförande i VKS. Det var stor spridning på skogskunskaperna hos deltagarna, jag fick tidigt en känsla av att inte vara ensam novis, till min stora lättnad.

När jag kom in i VKS var processen med att fungera som en del av LM i full gång. Jag tycker att LM verkar ge god service även åt sina svenska medlemmar så jag ser med tillförsikt på framtiden utan VKS, även om jag kommer att sakna de nämnda mötena. /Per

Sekreteraren med många bollar i luften

Mitt engagemang som styrelseledamot i skogsägareföreningarna LRM

och VKS började 2007. Som sekreterare har jag bl a skrivit protokoll, varit kontakt för medlemmarna, publicerat på hemsidan och arrangerat möten. Verksamheten har förändrats genom åren, från att mest handla om avverkning, virkespriser och skogsskötsel till att gälla samspillet med LM och informations-spridning. I början fanns det stora behov bland medlemmarna. Till de fysiska årsmötena kunde det komma 30 personer, så det blev fullt hus i den lilla trånga källarlokalen på Roslagsgatan – trångt men trevligt.

Jag och min syster blev arvingar till mark på Ormsö utan att vi hunnit fått höra vad pappa ville med skogen. Ingen av oss hade erfarenhet av att ta hand om och vårda skog. Plötsligt stod jag med en skogsbruksplan i händerna som den estniska staten hade bekostat. Jag behövde mer kunskap och ett sätt var att bli medlem i den estlandssvenska skogsägareföreningen och gå de kurser man ordnade. Jag var med i skogen och fick en personlig visning vilket var väldigt bra. En avverkning med fröträd gjordes. Där har det nu växt så pass att jag inte kände igen mig efter två års pandemifrånvaro! En rolig och intressant episod i livet tar slut här, men intresset för skogen består. /Monica

Styrelseledamoten i både VKS och LM

Som styrelseledamot i VKS fick jag uppgiften att vara kontaktperson mot LM eftersom jag tillbringar mycket tid i vårt hus i Rosta, Rickul, och då enkelt kunde hålla kontakt. När VKS började fungera mer som

en underavdelning till LM valdes jag in i deras styrelse, så jag kom närmare händelserna och kunde följa och påverka hur verksamheten utvecklades. Den här tiden har därigenom varit mycket lärorik och betydelsefull för mig personligen.

Mycket har hänt under de gångna åren, men en händelse som sitter kvar i minnet är när LM tillsammans med Erametsakeskus (Private Forest Center) under 2016–2017 anordnade skogsdagar för inbjudna från myndigheter, banker och företag för att skapa kunskap och förståelse för skogsnäring i privat regi. Besöken i fält var förlagda till skogarna kring Rosta så vårt hus fick bli samlingspunkt för kaffepauser, lunch och mot kvällen ordnades genomgång av dagen runt en stockbrasa vid vilken även middagsmaten lagades.

Nu upphör VKS och jag kommer att sakna gemenskapen i dess styrelse, men jag är fortsatt styrelsemedlem i LM och kan på så sätt fortsätta att vara en länk till de svenska skogsägarna om behov finns. /Carl-Axel

Det avslutande höstmötet

Den 20 november genomförde VKS ett fysiskt extra årsmöte i Estniska Husets i Stockholm för att avsluta föreningen korrekt och trevligt tillsammans med medlemmarna. Uku Meriloo från LM medverkade och berättade om den skogliga verksamheten och svarade på många frågor. Återstående medel beslutade vi att skänka till föreningen Svenskyborna till stöd för Gammalsvenskby i Ukraina. Tack till alla medlemmar som stöttat verksamheten, ställt upp på förtroendeuppdrag och medverkat i styrelsearbetet under dessa år! Tack för en intressant och händelserik föreningstid! Ta väl hand om både er och skogen!

Information från VKS kommer att finnas på hemsidan www.vastrakustenssskogsagare.se fram till i augusti 2023, sedan sker arkivering. Information om skog från bland annat LM hittas på skogsägarrörelsens hemsida och på Facebook, genom sökning på namnet Metsäuhistu.

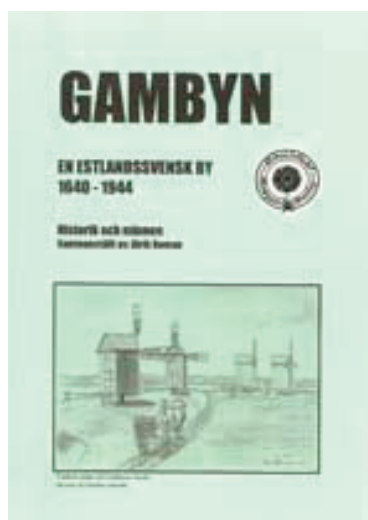
Julkappstips

"Ges nae..."

En bok med teckningar och text av Elna Lindbom. En trevlig bok att ge bort i julkapp. Texten till de tecknade bilderna är på dialekt men för den som inte förstår den estlandssvenska dialekten finns en översättning i slutet av boken.

Pris 130:-

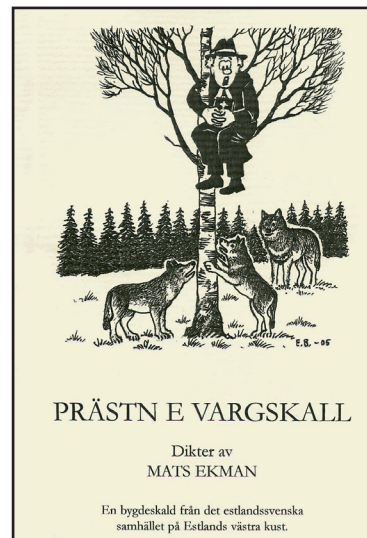
Gambyn

En estlandssvensk by 1640-1944. Historik och minnen sammanställda av Alrik Boman. 53 sidor plus bilagor. III. Tryckt 1997. Nytryck 2020.

Pris 100:-

Beställ med e-post till order@nhf.se eller Maja Granberg, tfn 070-798 38 69, e-post majagranbergs@hotmail.com

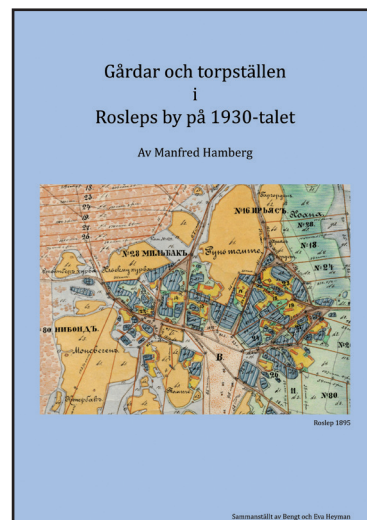
Kostnad för porto och emballage tillkommer.

Prästn e vargskall

Mats Ekmans ("Ätsve-Mats") samlade dikter med teckningar av Elmar Blomberg. 181 sidor. Andra upplagan 2011.

Pris 150:-

Gårdar och torpställen i Roslebs by på 1930-talet

Manfred Hamberg gör en tänkt vandring genom Roslep och berättar om byns gårdar och torpställen. 62 sidor.

Pris: 80:-

NY BOK

"Våra smaker i Nuckö"

Boken har sammanställts av MTÜ Einbi Külaselts och innehåller recept och beskrivningar av alla byar i Nuckö delkommun.

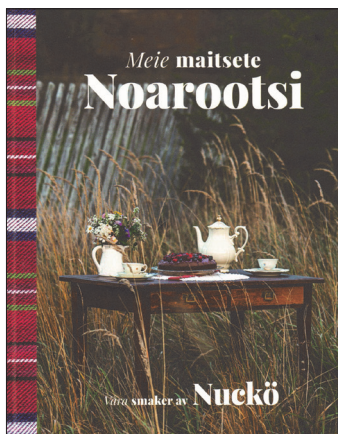
Recepten är gamla estlandssvenska recept med en modern touch. Varje by har en beskrivning samt ett recept.

Boken är trevlig att bläddra i och läsa de korta beskrivningarna av varje by. Den är proffsig gjord och med vackra bilder.

Pris: 250 kr + porto.

Beställning till majagranbergs@hotmail.com eller tfn 070-798 38 69

OBS! Vi har endast ett begränsat antal böcker!

 TALLINK SILJA LINE

Färjetrafik Stockholm-Tallinn

För aktuella tider se Tallinks hemsida

(Observera att färjan endast går varannan dag.)

Bokning (för medlemsrabatt):

Tfn 08-22 21 40

Avtalsnumret, som hittas i inloggat läge på föreningens hemsida, skall anges.

För biljettpreiser och annan information, se
www.tallinksilja.com/sv

Färjelinjen Kapellskär – Paldiski

DFDS Seaways trafikerar färjelinjen mellan Kapellskär och Paldiski.

Avgångstider från Kapellskär:

Måndag-lördag	kl 21.00
ankomst Paldiski	kl 08.00
Söndag (Sailor)	kl 09.00
ankomst Paldiski	kl 19.00

Avgångstider från Paldiski:

Alla dagar	kl 22.00
ankomst Kapellskär	kl 7.30

Bokningsavgift: per telefon 150 kronor, bokning on line 0 kronor.

Boka med e-post pax@dfds.com, eller på www.dfdsseaways.se. Telefonbokning, tfn 0454-336 80 mån-fred 8-16.30

Föreningen har ingen rabatt på resa detta år.

ROOSTA STUGBY – HELT FÖRYNGRAD!

Roosta Stugby bjuder Er verklig hemkänsla! Bland våra 32 stugor av varierande storlek kan Ni hitta den som passar just Er och är i bruk året om. Inför kommande sommar har Roosta genomgått en förnygringskur och här väntar Er fräscha, bekväma stugor med hög standard. Dessutom erbjuder Roosta mängder av möjligheter till en aktiv vistelse. Kom ensam, med familjen eller med hela släkten. Vi kan betjäna upp till 300 gäster.

Hjärtligt välkomna!

20% rabatt för medlemmar i Rickul/Nuckö Hembygdsförening!

Roosta Stugby

Elbiku, Noarootsi vald, Läänemaa
Telefon +372 472 5190
Mobil +372 525 6699
roosta@roosta.ee
www.roosta.ee/sv

ROOSTA
Holiday Village